

LAUDATIO

În onoarea Domnului Profesor univ. dr. **Ștefan AFLOROAEI**,
Membru corespondent al Academiei Române,
Cu ocazia acordării titlului de *Doctor Honoris Causa* al
Universității „Danubius” din Galați

24 octombrie 2018

Laudatio

În onoarea Domnului Profesor univ. dr. **Ștefan AFLOROAEI**,
Membru corespondent al Academiei Române,
cu ocazia acordării titlului de *Doctor Honoris Causa* al
Universității „Danubius” din Galați

Stimate Domnule Profesor Ștefan Afloroaei,
Stimate Domnule Rector,
Stimate colege și stimați colegi,
Stimați invitați,

Se precizează uneori că titlul de *Doctor Honoris Causa* este singurul titlu academic pe care cineva – neîndoielnic, o personalitate într-un anumit domeniu – îl primește „fără examen”, adică doar în baza unui consens colegial. Dacă ținem seama de faptul că lat. *examen* însemna la origine atât ‘limba unei balanțe’, cât și (prin extensie) ‘balanță justă, cântărire dreaptă, cercetare’ (de aici, și lat. *examinare*, semnificând inițial ‘a cântări’), atunci – cu această accepție etimologică a termenului în minte – se poate afirma că și un atare titlu academic este acordat în urma unui *examen*, în urma unei cântăriri atente a contribuțiilor și a meritelor celui vizat.

Universitatea „Danubius” din Galați, la propunerea Facultății de Comunicare și Relații Internaționale și a Domnului Rector, Conf. univ. dr. Andy Pușcă, a decis – printr-un gest care onorează, dar prin care se și onorează pe sine – să acorde astăzi titlul de *Doctor Honoris Causa* unui reputat reprezentant al domeniului umanist, Profesorului și Filosofului Ștefan Afloroaei.

Domnul Profesor univ. dr. Ștefan Afloroaei s-a născut la data de 25 iulie 1952, în localitatea Lespezi, din județul Iași. De aici avea să plece în aventura sa spirituală, dovedind de la bun început o vie curiozitate pentru mai multe domenii ale cunoașterii. Interesul pentru filosofie s-a manifestat încă din liceu, grație mai curând orelor de literatură și de matematică

(geometrie, îndeosebi), și mai puțin orelor de filosofie, disciplină care se preda pe atunci, la Școala Normală, în al patrulea an din cei cinci ani de studiu. Felul în care s-a hotărât apoi să urmeze calea Filosofiei este mărturisit într-un interviu: „Am stat vreo două ore pe holurile Universității, pentru a mă decide la ce facultate să mă înscriu. Plecasem cu gândul de a mă înscrie la Matematică, dar am stat și în fața ușilor facultăților de Istorie și de Litere. Nu știam atunci dacă am decis bine înscriindu-mă la Filosofie, dar acum nu regret acest fapt.”¹.

Mai târziu, ocupându-se de opera filosofică a unor spirite enciclopedice românești, a scris despre tentațiile polihistorismului în cultura noastră. Remarca atunci că „figura polihistorului, a omului cu o disponibilitate multiplă, este cel mai adesea ignorată în alte spații”, ajungând să afirme că „important nu este așadar în câte domenii ale spiritului navighează cineva, ci care domenii îi datorează într-adevăr ceva însemnat, definitiv, care din ele a fost afectat esențial prin efortul minții sale.”².

Se poate aprecia că Domnul Profesor Ștefan Afloroaei are contribuții esențiale la domeniul Filosofiei, în legătură cu anumite aspecte și probleme ale acesteia, la care vom face referire în cele ce urmează. Mai întâi, însă, vom menționa câteva elemente relevante, printre care și dovezi și/sau recunoașteri ale competențelor D-Sale:

- Domnul **Ștefan AFLOROAEI** este profesor univ. dr. în Departamentul de Filosofie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, membru corespondent al Academiei Române (din 2015).

- Susține prelegeri și seminarii de „Hermeneutică filosofică”, „Metafizică”, „Teorii ale interpretării” și „Ideea europeană”.

- Este conducător de doctorat din 1997, în domeniul Filosofie, specializarea Metafizică și Hermeneutică, în cadrul Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

- **Cărți publicate:**

- *Ipostaze ale rațiunii negative. Scenarii istorico-simbolice*, Editura Științifică, București, 1991;

- *Întâmplare și destin*, Editura Institutul European, Iași, 1993;

¹ Vezi Ștefan Afloroaei, „Realitatea comportă o latură fictivă, iar ficțiunea este într-o privință realitate, exact ca într-o reprezentare dramatică” (interviu realizat de George Bondor, publicat în „Timpul”, 28.07.2016).

² Ștefan Afloroaei, *Cum e posibilă filosofia în estul Europei*, Polirom, Iași, 1997, p. 102.

- *Lumea ca reprezentare a celuilalt*, Editura Institutul European, Iași, 1994;
- *Cum este posibilă filosofia în estul Europei*, Editura Polirom, Iași, 1997;
- *Locul metafizic al străinului* (în colaborare), Editura Fundației Axis, Iași, 2003;
- *Metafizica noastră de toate zilele*, Editura Humanitas, București, 2008;
- *Privind altfel lumea celor absurde*, Editura Humanitas, București, 2013.
- *Fabula existențială. Cu privire la distanța dintre a trăi și a exista și alte eseuri*, Editura Polirom, Iași, 2018.

• **Volume coordonate:**

- *Petre Botezatu. Itinerarii logico-filosofice*, Editura Ankarom, Iași, 1996;
- *Alternative hermeneutice* [în memoria profesorului Ernest Stere], Editura Cantes, Iași, 1999;
- *Limite ale interpretării* [volum dedicat lui Mircea Eliade și Umberto Eco], Editura Fundației Axis, Iași, 2001;
- *Interpretare și ideologie*, Editura Fundației Axis, Iași, 2002;
- *Ideea europeană în filosofia românească postbelică*, vol. I și II, Editura Fundației Axis, Iași, 2005-2006.

- Este director al Centrului de Hermeneutică, Fenomenologie și Filosofie Practică, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

- Face parte din colegiul de redacție al unor reviste precum *Hermeneia*, *META. Research in Hermeneutics, Phenomenology and Practical Philosophy, Transilvania, Limba Română* (din Chișinău), *Journal for Interdisciplinary Research on Religion and Science*, *Vizual*, *Timpul*.

• **Premii și diplome:**

- 1993, Premiul Academiei pentru Filosofie „Vasile Conta”, pentru volumul *Ipostaze ale rațiunii negative. Scenarii istorico-simbolice*, Editura Academiei, București, 1991;
- 1995, Premiul „Lucian Blaga” pentru Filosofie, primit în cadrul Simpozionului Internațional „Lucian Blaga” de la Cluj-Napoca;
- 1998, Premiul pentru cel mai bun eseu al anului (pentru volumul *Cum este posibilă filosofia în estul Europei*, Editura Polirom, Iași, 1997), la Târgul Național de Carte, Iași, 1998;

- 2008, *Premiul JSRI* (Journal for the Study of Religions and Ideologies), pentru domeniul Filosofie;
- 2014, Premiul pentru eseu al revistei „Convorbiri Literare”, Iași;
- *Diplomă și medalia de argint*, la Salonul Cărții Românești, 2009;
- *Diplomă* oferită de Romanian Society for Philosophy, Engineering and Technoetics, 2010;
- *Diplomă de onoare „10 pentru UAIC”*, 6 mai 2010;
- *Diplomă de excelență*, pentru susținerea cercetării interdisciplinare, acordată de MECS și de Inspectoratul școlar județean Iași, mai 2015.

În activitatea științifică a Domnului Profesor Ștefan Afloroaei sunt vizibile, adică limpede conturate, următoarele direcții de cercetare:

- (1) filosofia europeană modernă și contemporană;
- (2) filosofia românească și spațiul cultural sau spiritual românesc;
- (3) hermeneutică filosofică;
- (4) ontologie și metafizică;
- (5) cultura epocii actuale, viața cotidiană și viața noastră spirituală.

Rezultatele acestor preocupări constante și de durată se regăsesc în mai multe studii și volume publicate de-a lungul carierei D-Sale, precum și în conferințe ori prezentări publice. Totodată, întreaga problematică a fost reluată și revizuită în cadrul cursurilor predate studenților și în timpul discuțiilor cu aceștia – o convingătoare ilustrare nu doar a anticului *docendo discitur*, ci și a modernului *Forschung und Lehre*.

Dorim să ne referim acum la ceva la fel de constant, dar, poate, mai puțin vizibil, mai puțin evident pentru unii; ceva care impregnează întreaga activitate de cercetător și de profesor a gânditorului Ștefan Afloroaei. Este vorba de *atitudinea* sa atât cu privire la (1) OBIECTUL investigat din punct de vedere științific (constituit din diversele probleme filosofice examinate), cât și cu privire la (2) DESTINATARUL învățăturilor acumulate, adică studentul sau discipolul receptiv la cunoștințele transmise. Considerăm că aceasta este una dintre cele mai importante lecții pe care, mai mult sau mai puțin implicit, ni le oferă Profesorul Afloroaei.

Să luăm, de exemplu, una dintre cărțile D-Sale mai recente, *Privind altfel lumea celor absurde* (Humanitas, București, 2013)³. Dintru început, titlul cărții stârnește imediat în mintea cititorului întrebări ca acestea: Cum *altfel* să privești lumea celor absurde? Despre ce (*alt fel* de privire este vorba în acest caz? Credem că titlul ar putea fi reformulat astfel: *Privind cu înțelegere lumea celor absurde*, în care sintagma *cu înțelegere* nu trimite doar la procesul captării/revelării sensurilor lumii respective, ci și la îngăduința (sau bunăvoința) față de „dreptul la sens” al unui atare univers. De altminteri, această atitudine l-a caracterizat pe autor în toate demersurile sale interpretative, concretizate în mai multe cărți (având ca temă fie ipostazele rațiunii negative, fie „vocația eșecului”, fie „străinul” sau reprezentarea „celuilalt”, fie „metafizica de toate zilele” etc.).

Nu putem să nu observăm că Ștefan Afloroaei aplică în practica sa hermeneutică *principiul încrederii* (cum îl numește Eugeniu Coșeriu), principiu care presupune o mare generozitate față de discursul/textul celuilalt: interlocutorul (chiar și în dialog „peste timp”) trebuie considerat, încă de la început, un om de bună credință, căruia se cuvine să-i acordăm „prezumția de sens”; abia după ce vorbitorul cu pricina ne înșală grav așteptările, păcătuind prin nonsensurile exprimate, îi vom retrage încrederea acordată.

Înclinăm să credem că Ștefan Afloroaei este încă și mai generos/tolerant decât alți interpreți, după cum o dovedește o subsecțiune a cărții amintite, subsecțiune intitulată *Oameni absurzi și idei absurde (Kant)*. Aici autorul comentează unele afirmații kantiene (din *Logica generală*) în felul următor: „Deși oamenii pot sesiza în mod obișnuit ceva absurd, nu toți sunt atenți la prezența acestuia. În astfel de cazuri, ne spune Kant, nu e bine să-i aduci cuiva imediat o acuză, să-i spui verde în față că nu a înțeles cum se cuvine sau nu s-a exprimat corect logic. Mai potrivit ar fi să începi «prin a-i face evidentă această aparență». A reproșa cuiva faptul că a comis o judecată absurdă «este întotdeauna un defect personal, care trebuie evitat». Dacă se convinge singur de eroarea săvârșită, cel cu care discuți este rezonabil. «Dacă persistă, atunci este desigur un om absurd; iar în această situație nu mai este nimic de făcut. El a devenit prin aceasta incapabil și nedemn de alte corectări și respingeri. Căci unei persoane absurde nu i se poate demonstra propriu-zis nimic, orice argument ar fi zadarnic.»” (*op. cit.*, p. 77)⁴. Iată, am zice, o

³ Cf. Cristinel Munteanu, [recenzie la] Ștefan Afloroaei, *Privind altfel lumea celor absurde*, Humanitas, București, 2013, 214 p., în „Diacronia”, nr. 8/2018.

⁴ Citatele reproduse sunt din Immanuel Kant, *Logica generală*, traducere de Alexandru Surdu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 110.

situație în care principiul încrederii încetează să se mai aplice, un caz în care încrederea acordată i-a fost retrasă interlocutorului...

Numai că Ștefan Afloroaei consideră că o astfel de concluzie (deși logică, pe cât se pare) este una „definitivă și oarecum tristă, gravă” (*ibid.*, p. 77). Cele spuse de Kant în privința „omului absurd” îi oferă autorului prilejul formulării mai multor întrebări și reflecții (care dezvăluie, de fapt, propria-i manieră de lucru): „Să fie într-adevăr orice argument zadarnic în cazul acestui om? Dar există un asemenea om? Ne dăm seama că nimeni nu poate fi considerat absurd prin natura sa. Și nimeni nu e străin întru totul celor absurde. În acest caz, e curios că filosoful nu spune altceva în legătură cu situația de mai sus. Bunăoară, nu spune că ar trebui încercat de mai multe ori – eventual ori de câte ori e cazul – să dovedești celui cu care discuți aparența adevărului. Nici că ar trebui să vezi dacă nu cumva are dreptate, fie prin una dintre intențiile sale, fie sub un înțeles distinct al celor exprimate. [...] Firesc ar fi, probabil, să te întrebi dacă nu cumva nonsensul afirmațiilor sale are o justificare, dacă nu cumva este mai elocvent decât sensul oferit în aceeași chestiune de simțul comun.” (*ibid.*, p. 78-79).

Trebuie subliniat că la Profesorul Ștefan Afloroaei *toleranța este dublată de exigență*. Nu este niciun paradox aici. După cum libertatea fără reguli/norme nu este o libertate veritabilă, ci este, de fapt, libertinaj (conducând la haos sau la barbarie), tot astfel, toleranța fără exigență duce la rezultate nefericite asemănătoare. Or, Profesorul Afloroaei nu face rabat de la exigență și o recomandă atunci când are ocazia.

Pe firul acestei idei vom atinge și chestiunea discipolatului, așa cum reiese ea din cele scrise și practicate de Ștefan Afloroaei. Bunăoară, în cartea *Cum e posibilă filosofia în estul Europei* (Polirom, Iași, 1997) descoperim două capitole intitulate *Discipoli, magistri și eretici* (p. 132-140), respectiv *Condiția discipolatului în filosofie* (p. 141-155). Acesta din urmă conține secțiuni precum *Moduri ale discipolatului în filosofie*, *Morfologia inițierii* ș.a.m.d. Notează, cu acest prilej, Profesorul Afloroaei că în filosofia europeană veche pot fi identificate cel puțin „trei forme clasice ale relației magistru-discipol”: modelul *stoic*, modelul *sceptic* și modelul *creștin* (*ibid.*, p. 143). În schimb, în perioada modernă a filosofiei „dominantă pare să devină voința de negație sau, mai exact, voința de diferență a unei conștiințe”. De data aceasta, „discipolatul aduce cu sine o formă de paricid filosofic, el presupune cu necesitate uciderea simbolică a magistrului.” (*ibid.*, p. 147) [Să se vadă ca exemple, în acest sens, Fichte în raport cu Kant, Nietzsche în raport cu Schopenhauer etc.]

Pentru spațiul nostru, este constatată „o situație mai aparte a discipolatului”. Importanți inițiatori în filosofie – ca Nae Ionescu și Constantin Noica, dar și alți profesori renumiți – au transmis ideea că „filosofia decisivă s-a făcut în altă parte, că ea aparține altor spații mentale, precum cel grec sau cel german.” (*ibid.*, p. 154). „Toate acestea au făcut ca în filosofie, la noi, să se depășească arareori modelul stoic de comunicare. Rar s-a realizat aici discipolatul de tip adversativ sau eretic, așa cum am văzut că s-a întâmplat în mediul modern occidental.” (*ibid.*). O atare atitudine este, până la urmă, una păguboasă: „În ultimă instanță, discipolul stoic nu critică și nu pune în discuție, nu neagă și nu denunță utopia magistrului său. Când se întâmplă totuși să dea la iveală ceea ce nu pare a fi în ordinea lucrurilor, el o face cu acea bună cuviință care lasă totul ca și neatins. Discipolatul de tip stoic este unul smerit, pătruns de o devoțiune care nu-i îngăduie să spargă definitiv cercul gândirii și să instituie un gen de alteritate radicală. Este posibil ca sensul diferit pe care l-a dobândit tradiția în această parte a lumii să explice, măcar într-o privință, aerul stoic în care respiră aici filosofia.” (*ibid.*, p. 155).

Concluzia (și recomandarea implicită) este următoarea: „Gânditorii importanți din acest spațiu cultural nu au avut parte, din păcate, de o frumoasă și eficientă adversitate. Critica filosofică a fost fie întâmplătoare, fie cu totul absentă. Lectura celor care tindeau să devină adevărați magiștri s-a făcut adesea cu o pioșenie care i-a împins pur și simplu în uitare. Or, această situație ne privește acum pe toți, obligându-ne să revedem într-o lumină mai crudă sau mai rece tot ceea ce s-a întâmplat.” (*ibid.*)⁵.

Să vedem cum se prezintă un astfel de raport dinspre maestru către discipol. Profesorul Ștefan Afloroaei nu doar că a abordat problema discipolatului în scrierile sale, ci, totodată, a și cultivat o excelentă relație cu discipolii săi, creând la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași o școală, o familie de gândire, cu membri precum George Bondor, Corneliu Bîlbă și alții, merituoși continuatori ai Magistrului. Pe toți Profesorul Afloroaei i-a îndrumat cu eleganță și cu delicatețe, cu încredere în posibilitățile lor de dezvoltare, neasuprindu-i cu „adevărurile” sale, ci, dimpotrivă, încurajându-i să fie independenți în gândire⁶.

⁵ Vezi și observația filosofului britanic R.G. Collingwood (unul dintre gânditorii preferați ai Profesorului Ștefan Afloroaei): „Teoretic, relația dintre filosofia criticată și cea care critică este relația dintre doi termeni adiacenți în cadrul unei scări de forme – formele unei unice filosofii în dezvoltarea ei istorică; iar în practică, este bine cunoscut că cei mai buni critici ai cuiva sunt discipolii lui, iar cei mai buni dintre discipoli sunt totodată și cei mai critici.” (R.G. Collingwood, *Eseu despre metoda filozofică* [1933], Humanitas, București, 2015, p. 198).

⁶ Așadar, într-o cu totul altă manieră decât cea de care a avut parte Gadamer în raporturile sale cu maestrul său, Heidegger. Iată o mărturisire târzie: „În rest, scrisul a rămas multă vreme pentru mine un adevărat chin. Întotdeauna

O fostă studentă și doctorandă a Profesorului, Dana Țabrea, a scris în felul următor în deschiderea cărții ei: „Doresc să-i mulțumesc pe această cale [Profesorului Ștefan Afloroaei] pentru cazuistica destinsă pe care a practicat-o în cazul meu, înțelegând că eram genul de doctorand pe care e bine să-l dirijezi cu migală și discreție, dar lăsându-l în cea mai mare parte în apele lui.”⁷. Așa este. Numai că trebuie imediat completat că Profesorul Afloroaei „te lasă în apele tale” doar după ce a văzut în prealabil „în ce ape te scalzi” și s-a asigurat că ești un bun „înotător” (sau chiar „scufundător”).

Toate acestea izvorăsc firesc din reala preocupare a Domnului Profesor Ștefan Afloroaei pentru „celălalt”, din credința că nu te poți înțelege adecvat pe tine însuși și nu poți înțelege lumea înconjurătoare fără raportarea la celălalt, fără dialogul deschis cu celălalt.

Pentru contribuțiile aduse la:

- cercetarea problematicii complexe a sensului și fundamentarea riguroasă a hermeneuticii filosofice;
- dezvoltarea domeniului filosofiei limbajului prin examinarea atentă a multiplelor dimensiuni ale *logos*-ului;
- studierea filosofiei românești și evidențierea – în context european – a meritelor unor iluștri gânditori români (Dimitrie Cantemir, Constantin Noica, Eugeniu Coșeriu și alții);
- dezvoltarea studiilor de imagologie (prin surprinderea imaginii „celuilalt” în cultura noastră);
- identificarea componentei metafizice din existența umană „de toate zilele”;
- clarificarea unor aspecte legate de noțiuni precum «absurdul» și «non-sensul»;
- studierea interdisciplinarității și a problemelor de logică a științei;
- cercetarea (dar și cultivarea exemplară) a relației paidetice dintre maestru și discipol în filosofie,

Universitatea „Danubius” din Galați îi acordă astăzi Domnului Profesor univ. dr. Ștefan Afloroaei titlul de *Doctor Honoris Causa*, integrându-l cu bucurie în comunitatea sa academică. Îi dorim multă sănătate și mult succes!

am avut blestematul sentiment că Heidegger mă privește peste umăr atunci când fac lucrul acesta.” (Hans-Georg Gadamer, *Autoprezentare* [1975], în Idem, *Adevăr și metodă*, Teora, București, 2001, p. 711).

⁷ Dana Țabrea, *Dezvoltarea metafizicii ca hermeneutică: Robin George Collingwood. O filosofie practică*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012, p. 11-12.

Comisia de elaborare a Laudatio:

Președinte:

- Conf. univ. dr. **Andy PUȘCĂ**, Rectorul Universității „Danubius” din Galați

Membri:

- Prof. univ. dr. **Ilie PÂRVU**, Universitatea din București, Membru corespondent al Academiei Române;
- Prof. univ. dr. **Mircea DUMITRU**, Rectorul Universității din București, Membru corespondent al Academiei Române;
- Prof. univ. dr. **George BONDOR**, Directorul Școlii Doctorale din cadrul Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;
- Prof. univ. dr. pr. **Gheorghe POPA**, Directorul Școlii Doctorale din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;
- Prof. univ. dr. **Aurel CODOBAN**, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj;
- Prof. univ. dr. **Radu Eugen RAȚIU**, Prodecan al Facultății de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj;
- Conf. univ. dr. **Florian NUȚĂ**, Prorector pentru cercetarea științifică, Universitatea „Danubius” din Galați;
- Conf. univ. dr. **Cristinel MUNTEANU**, Universitatea „Danubius” din Galați.